

Een fascinerend kampdagboek van een politieke gevangene

BRON: www.solidariteit.nl, 3 mei 2015

door: Rob Gerretsen

Goethe in Dachau is een nieuwe heruitgave van een fascinerend kampdagboek van de in Groningen geboren communistische journalist, schrijver en vertaler Nico Rost (1896-1967). Hij zat een deel van 1944 en 1945 gevangen in het concentratiekamp Dachau bij München.

Daar probeerde hij te overleven door zich, voor zover dat in het kamp mogelijk was, op de klassieke Duitse en andere literatuur te storten en daarover te praten en te schrijven op allerlei stukken papier die hij wist te 'ritselen'.

Bijvoeding

Ook van anderen, zoals de bioloog en dichter Leo Vroman in de Jappenkampen, is bekend dat zij zich door lezen en schrijven of tekenen zoveel mogelijk probeerden af te zonderen van de dagelijkse verschrikkingen van de kampen en van de dwingende herinnering aan hun familie. Op 11 februari 1945 noteerde Rost in zijn dagboek: "Wie over eten begint te praten, krijgt steeds meer honger. En degenen die het meest over de dood praten zijn het vlugst gestorven. (...) Vitamine L (literatuur) en T (toekomst) lijken me de beste bijvoeding."

Ziekenbarak

Nico Rost verbleef in de jaren twintig en dertig als literair correspondent in Berlijn en daar vertaalde hij werk van onder anderen Anna Seghers, Alfred Döblin, Joseph Roth, Ernst Toller, Ben Traven, Arnold Zweig, Ernest Hemingway en Hans Fallada. Rost werd al in 1933 in Duitsland door de nazi's opgepakt en verdween in april/mei enkele weken in kamp Oranienburg. Dat was één van de eerste kampen en lag ten noorden van Berlijn. In het begin werden er vooral leden van de KPD opgesloten.

In 1942 werd Rost in Nederland opnieuw gearresteerd. Via Scheveningen en Vught belandde hij in Dachau. Vanwege een abces aan zijn been werd hij in een ziekenbarak van het kamp opgenomen. Hier kon hij zich tamelijk vrij bewegen en met medegevangenen

praten en discussiëren. Het concentratiekamp Dachau werd op 30 april 1945 door de Amerikanen bevrijd.

Dachau was het eerste, groot opgezette concentratiekamp in nazi-Duitsland, neergezet in de buurt van München. Het was geen echt vernietigingskamp, zoals Auschwitz, maar er werden veel politieke gevangenen en Joden vermoord. Volgens een noot in het boek stierven er van de 206.000 gevangenen zeker 25.613. Rost geeft in zijn dagelijkse aantekeningen dikwijls aan hoeveel gevangenen er die dag weer waren overleden. Aan de vlektyfus of aan de diarree en de honger of opgehangen of gefusilleerd door de SS.

Beschouwingen en discussies

De eerste Nederlandse uitgave van *Goethe in Dachau* verscheen in 1948 bij L. J. Veen. Theun de Vries besprak het boek op 26 juni 1948 in *De Waarheid*. Nieuwe drukken in het Nederlands verschenen in 1963, 1984 en nu dus in 2015. Rosts dagboek is vaker bij Duitstalige uitgeverijen verschenen dan in Nederland.

Het kampdagboek begint op 10 juni 1944 en eindigt op 30 april 1945 om zeven uur 's morgens. Het is een hoogst merkwaardige afwisseling van literaire, politieke, culturele en filosofische beschouwingen over veel verschillende schrijvers (het boek bevat een uitgebreid verklarend notenapparaat) waarover Rost leest en discussieert, en de dagelijkse wrede werkelijkheid in het kamp.

Rost schrijft ook over de verschillende gevangenen en over hun onderlinge verhoudingen. In het kamp sprak hij onder anderen met Ed Hoornik en Wiardi Beckman, de laatste zou Dachau niet overleven. Een maand lang gaven Hoornik, Rost en Van Hasselt na de bevrijding van het kamp een krant uit: *De stem der lage landen*.

Na de oorlog werd Rost lid en vicevoorzitter van het Dachau-comité dat in 1961 werd opgericht. Hij schreef ook het boek *De vrienden van mijn vader*, over de Joden in Groningen. Rost was in 1949 naar de DDR gegaan, maar door allerlei stalinistische verwickelingen werd hij daar in mei 1951 met zijn vrouw gearresteerd en uitgewezen.

Pas in 1965 werd er in Dachau een monument opgericht.

In het Verzetsmuseum in Amsterdam is van 23 april t/m 25 oktober 2015 de tentoonstelling *Geen nummers maar Namen - Nederlandse politieke gevangenen in concentratiekamp Dachau*; www.verzetsmuseum.org

Op 4 mei is in Theater Bellevue een voorstelling van *Geen nummers maar Namen*; Jongeren vertellen over Dachau. Elf Nederlandse en twee Duitse jongeren lezen, spelen en vertellen naar aanleiding van de biografieën die zij schreven van Nederlandse oud-gevangenen uit concentratiekamp Dachau.

De afgelopen vijf jaar hebben tientallen leerlingen uit het voortgezet onderwijs - naar Duits voorbeeld - meegedaan met het project *Namen statt Nummern, Geen nummers maar Namen*. Sommigen hebben er naar eigen zeggen zelfs een 'adoptie-oma' aan overgehouden.